

ӨЛӨРӨМ, ЭЛДЭН ЭКЭР КЕТСЭ ВЭТЭН

Анадан олмасынын 100 иллини гејд етдијимиз Аббас Сөһһөт мәдәнијәтимизин вә ше'римизин тарихиндә өзүнәмәхсус бөјүк хидмәтләри олан өлмәз сөнәткардыр. Сөһһөт кими шаирләрдин, бүтүн гардаш милләтләрдән олан дүһаларын һәм доғма халгы, һәм дә бәшәријәт таршысында үмдә хидмәтини бөјүк Пушкиннин өзү һаггында көзәл сөйләдији мисраларла ифадә етмәк олар: Онлар өз сәрт, амансыз зәманәләриндә, зүлм вә истибад, чәһаләт вә әсарәт һөкм сүрдүјү дөврдә әзиләнләрә, һүгүглары кобод сурәтдә таңдаланан әмәкчи инсанларә рәғбәт вә мәрһәмәт бәсләмәјә чагырыблар, охучуларына нәчиб инсанпәрвәрлик вә бејһәммәдчлик һиссләри вә әгидәси ашылајыблар. Аббас Сөһһөт дә белә сөнәткарлардан, белә мутәфәккирләрдән биридир. Мәһз буна көрә миннәтдәр халгымыз ону севири вә өз кениш гәлбиндә јашадыр.

Көндүмүн севкили мәһбубу мәним
Вәтәнимдир, вәтәнимдир, вәтәним.
Мәни хәлг ејләмиш әввәлчә худа,
Соңра вермиш вәтәним нәшү-нума
Вәтәним верди мәнә нану нәмәк,
Вәтәни, мәнчә, унутмаг нә демәк?!
Анадыр һәр кишијә өз вәтәни,
Бәсләјиб синәси үстүндә ону.
Сүдүдүр ким, доланыб таным олуб,
О мәним севкили чананым олуб,
Сахларам көзләрим үстә ону мән,
Өләрәм, әлдән әкәр кетсә вәтән.
Вәтәниң нә'мәти нисјан олмаз,
Нахәләфләр она гурбан олмаз.
Вәтән—әчдадымызын мәдфәндир,
Вәтән—өвладымызын мәскәндир,
Вәтәни севмәјән инсан олмаз,
Олса, ол шәхсдә вичдан олмаз.

Романтик поэзијамазын вәтәнпәрвәрлик һимни һесаб олуған «Вәтән» ше'ринин мүүәлифи, јарадычылыга Шәрт ше'ринин тә'сири алтында башлајан, ушаглыгдан Азәрбајҗан вә Шәрт әдәбијәтигә чох бөјүк мараг көстөрән, Ни-

зами, Фүзули, Фирдовси, Сә'ди вә һафиз кимг классик шаирләрин әсәрләрини муталиә едән вә онларын сөнәткарлыгындан чох шеј өјрәнән А. Сөһһөт Шамахыда М. Ә. Сабир, М. Һади, М. Тәрраһ, А. Насеһ вә Ф. Көчәрли кимг габагчылы фикирли зијалылар илә јахындан таныш олмуш, әдәби мәчилиш тәшкил етмиш, классик ше'р үслубунда јени әсәрләр јазмышдыр. О, рус вә франсыз дилләрини мүкәммәл билдијәндән Авропа әдәбијәтигә чидди муталиә етмиш, 1905-чи ил ингилабычдан соңра мөтбуат әләминдә фәал чалышан шаирләрдән бири олмушдыр. А. Сөһһөт өмүрүнүн ахырынадәк јарадычылыгыны икки нүн истигамәтдә иккишәф етдириш—бир тәрәфдән әсәрләр јазмыш, дикәр тәрәфдән рус вә Авропа шаирләриндән тәрчүмәләр етмишдыр. Онун оржинал ше'рләри 1912-чи илдә Бакыда Оручов гардашлары нәшријәтигәндә чапдан чыхан «Сымаз» адлы китабында топланмышдыр. А. Н. Островскијә нәзирә јаздыгы икки пәрәдәли «Јохсуллуғ ејиб дејил» пјеси, ер-

мәни драматургу А. Абелјандан иғтибас етдији «Нефт фантаны» комедијасы да ајры-ајрылыгта китаб шәклиндә чап едилмишдыр.

А. Сөһһөт А. С. Пушкиндән, М. Ј. Дөрмөнтовдан, Колтсовдан, И. А. Крыловдан, Никитиндән, А. М. Горкидән вә башгаларындан гижмәтли тәрчүмәләр етмишдыр. О, буилары 1912-чи илдә икки һиссәдән ибарәт «Мәғриб күләшләри» адлы китабында чап етдиришди. Шаирин вәфатындан соңра аңчаг совет дөврундә әсәрләри топланыб ајры-ајры китаблар һалында күтләви тиражла нәшр олунмушдыр.

Сөһһөт XX әср Азәрбајҗан романтизминин бөјүк нумәјәндәләриндәндири. О, Мәһәммәд һадиниң тәмени етдији романтизм мәктәбинә мәнсуб олса да, бир чох хүсуенјәтләри илә бу мәктәбин нумәјәндәләриндән ајрылыр. Һәмнин романтистәр мүүәјән дәрәчәдә гәзәл әдәбијәтигә илә, көһнә ше'рлә әлагәдар олдуғлары һалда, Сөһһөт тамамилә «јени ше'р» тәрәфләри олмуш вә онун јарадычыларындан бири сајылыр. Онун ше'р һаггында өз көрүшләри вардыр. 1905-чи илдә «Һәјат» гәзәтинин 23 феврал тарихли һәмрасиндә дәрч етдиридији «Јени ше'р нәчә олмалыдыр?» мәғаләсиндә франсыз вә рус символистләринин сөнәтә олан тәләбләринә шәрик чыхыр, ше'рдә һәр шејди зивәл «кирами һиссләр» тәләб едир. Лакин сонралар ингилаби һадисәләрини тәсири илә бу фикирләриндән узағлашыр. Ше'рдә көккин ичтинман мүбаризәнин бәдим ифадәсини зәури сајыр.

А. Сөһһөтин илк ше'рләриндә («Шаир», «Јад ет», «Өлү шәһәр») кәдәр үстүндүр. О да бир сыра мүасирләри ким мүнһитни һағсызлығларыны дудуғча көјүс олур, бир һәмдәм вә тәсәлли ахтарыр. Аванлыг вә чәһаләт ичиндә јашајан күтләләрин һәјат вә тәлеји шаир дәриндән дүшүндүрүр:

Ким бахарса бизим өлү шәһәрә,
Бир нәзарлыг ким кәлир нәзәрә...

Мәктәб, маариф, мөтбуат, тәрәғги, јени фикир мүүәдиләләри арузлајан шаир ичтинмай мүнһити мә'нәви, руһән шикәст етдији, наданлыгын вә мөвһуматын дари мејитләрә чевирдији бир чох һәм-вәтәнләринин һалына үрәкдән јанараг јазырды:

Диридиләр әкәрчи сурәтдә,
Өлүдүрләр вәли һәгигәтдә...

Шаир әсәрләринин чоҳуну бу өлкүн вә дөзүлмәз зүлмәтли һәјатин тәсвиринә бәср етмишдыр. Сабир нифрәт етдији бу һәјати сатира илә гамчылајыр. М. Һади бу һәјата үсјан галдырыб јерә-көјә сәс салырса, А. Сөһһөт бу һәјатин сәјригәндән доған гүссәни тәссүфу илар едир. Она көрә дә Сөһһөтин ше'рләриндә дудуғумуз кәдәр ичтинмай-милли кәдәрдири.

А. Сөһһөт, өз мә'налы өмрүнү доғма вәтәнини хошбәхт тәлеји үғрунда мә'

нәви мүбаризәләрдә фәдакарлыгла баша вурмушдыр. Фәдакарлыг — онун һәјат вә јарадычылыг јолунун башлыча хүсуенјәтидири.

«Тәрчүмеји-һалым вә ја һололо» адлы ше'риндә Сөһһөт өзүнүн мәсләк ештиги, һәјатда вә јарадычылыг әләминдә иккәдији башлыча гәјәни белә изалә етмишдыр:

Далдыгы фикри дәрин дәрјалар,
Дүшдүјү ешги чәгин севдәлар,
Гәлби ган, һалы јаман, ханәхараб,
Көз јашы ичдији су, бағры кәбаб.
Сатдыгы чинси бөјүк иңјәтләр,
Алдыгы нәфи фәна төһмәтләр,
Фикри али, бәдәни тар, әзали,
Ады Сөһһөткән өзү хәстә, әзали.
Ганлы әлләрлә тыханмыш нәфәси,
Бағырыр, чыхмајыр амма ки, сәси.
Чырыныр бәлкә гуртарсын өзүнү,
Дчиләјәнләр ешидәрләр сөзүнү;
Шинә чәксәз дә диријкән әтими,
Атмарам мән вәтәнү милләтими.
Мәсләким тәрчүмеји-һалымдыр.
Лүтфи-һаг гәјәји-амалымдыр.

Халгын мүгәддәрәтигә, вәтәнин тәлејини вә кәләчәјини мүүәјән едән коңкрет әмәли тәдбирләр бәрәсиндә фикирләриндә А. Сөһһөт мүтәрәғги чәһләдә дајанырды. М. Һади, А. Шаһт вә башга романтик сөнәткарлар кими о да мәдәни тәрәғгини вә фикри интибайын керәкәлигнә инашыр вә халгы ајылмага чагырырды:

Ајыл, ај үммәти-мәрһумә, ајыл,
Ајыл, еј милләти-мәзлүмә ајыл.
Ајыл, еј бүлбили-күлзари нәһи.
Нәғмә илә ола бидари-вәтәни...

Мә'лумдур ки, шаирин јашадыгы мүнһиттә азад фикирли демократик јазычылар данм тәғиб олунур, һөкүмәт демократик мөтбуат органларыны бағлајырды. Белә бир шәрантдә әввәлчә:

Чох һәгигәт мәнә тәлгин
ләјир вичданым,
Јохдур ондә бирини
сөјләмәјә иткәким, —

дејән А. Сөһһөт, сонралар демократик фикирләрини јајан миллә азадлыг руһу илә долу ше'рләр јазды.

Шаирин өн мөшһүр әсәри олан «Шаир, ше'р пәриси вә шәһәрли» јалныз мүүәлиф үчүн дејил, о заманкы Азәрбајҗан романтиклары үчүн сәчијәви бир әсәрдири. Бу әсәрдәки шаир мүүәјән мә'нада автобиографик образдыр. Онун шикәјәтләриндә, арзу вә үмидләриндә мүүәлифин өһвал-руһијәси дудулмағаддыр. О јашадыгы чәмијәтдән мүнһитдән наразыдыр. Гәлбиндә јүксәк идеаллар бәсләјән, мүгәддәс арзуларла јансајан бу адам мүнһитинин, чәһид вәтәндашларынын әсиридири:

Истәрәм учмагы, лакин јүк ағыр,
Јол да јохуш,

Нечə учсун ганады сынмыш,
эзилмиш бир гуш,—

дејен шаир ма'нан нə гəдэр јуксək олса да, мубаризə имканы чəһэтиндэн бир о гəдэр зəиф вə ачиздир. Шаир бу учуроуму дујур, дујугу үчүн дə фəчинəси бə јукдур. Јашадыгы мүнүти, зұлм вə əсарət дунјасыны дəнишə билмəјəчəсини јəтин едэн шаир неч олмаса бу əсарəтдэн хилас олмасы арузлајыр. О, ничат јолуну сənət илəһəсиндə тапыр. Шикајəтлəрини пəријə сəјлəјир. Онуңла бəрəбэр учул кетмəји, һəјəтдэн узатлашмағы, кəјлəрдə јашамағы арузлајыр. Пəри шаирин шикајəтлəринə доғру чаваб верир. Шаирин инандырмага чалышыр ки, ничат кəјлəрдə јох, јердəдир. Əсарəтини, чəһəлəтин билəси да, сəбəби дə јердəдир. Пəри шаирин мубаризəјə сəбəтлəи олмага чагырыр.

А. Сəһһəтин романтикасында кəлəчəји үмид вə инкби бахыш олдуғча сəчијјəвидир. Керилијин, муһафизəкарлығын шыкары вə Јенилијин, муасирлијин тасдији бахымындан бу романтика бəјүк ичтиман ма'на кəсб едир.

Аббас Сəһһəтин јаратдыгы ше'р пəриси сурəтин шаирин имдагына чатыр, она јазыб-јаратмағ јолуну кəсгəрир.

Сəв мукафатыны ипсанлыга
хидмəтдə ара
Эбəди зəвги, тəсəллини
һəгигəтдə ара.
Шаир олдур ки, һəгигəтлəрə дилдəдə
ола
Шаирин фикрин, хəјалы кəрək
азадə ола.

Ше'р пəрисинин дили илə дејилən бу сəлəрдə һам дə мубаризə вəтəндəн Аббас Сəһһəтин бəдин јарадычылыга, сənəтə вə сənəткарлыгы чəтин шəрəфин əмəјинə олан мунəсибəти чох ајдын ифадə едилмишидир.

1905-чи ил ингилабы Азəрбајчан халгынын ичтиман-сипəsi һəјəтиндə бəјүк бир интибəһ јаратдыгы кими, эдəбијјат аламиндə дə јеши довр ачды. Ингилаби пролетариатын тарихи мубаризəсиндэн илһам алап демократик јазычылар бир сыра муну мубаризəнин бу ингилабдан сонра јаздылар. А. Сəһһəтин дə јарадычылыгы əсəси бу доврлардə чычкəнлəмəјə башлајыр; о ингилабчылары алгышлајыр, онларын кəлəчək сəлəбэлəринə инанырды. О өз охчуларына мунəсибəтлə «Истиғбал бизимдир» ады ше'риндə дејирди:

Инан, элбəттə бир заман олачаг,
Эһли-эшг онда камиран олачаг...
Нə əсарəт, нə дə əдавəт олар,
Халг мүсгəргəри-сəадəт олар.
Но олар кəз јашы, нə кин, нə инад,
Нə мугəсир олар, нə дə чəллад.
Гардашым, сана бу үмиди хəјал,
Кəлəчəkдир бу шанлы истиғбал.

Шанлы истиғбал угрунда чалышан инсанлар А. Сəһһəтин ше'рлəриндə əкə олдурурду. Бу бахымдан онун «Эһмəдин гəјрəти» поэмасы хусусилə сəчијјəвидир. Тəбриз ингилабына вə халг һəрəkəтына анд олан бу кичик поэма шаирин ингилаби мовзуда эн јахшы əсəрлəриндэндир. Бақыда Гарашəһəр нефт ма'даниндə чалышан Эһмəd ады бир фəһлə ингилаб хəбəрини ешидэрək өз һампəтəлəринин кəмəјинə кедир.

Халг күтлəлери ичиндэн чыкмыш ади бир фəһлəшин јуксək шүүрлу ингилабчы сəчијјəсинə јуксəлдијини кəстəрэн бу кичик əсəр ејин заманда А. Сəһһəтин демократик фикирлəрини өјрөтмək бахымындан олдуғча əһмијјəтлидир.

XX əсрин əввəллəриндə ше'риндə Азəрбајчан мунəтинə мəхсус тəбиət кəзəлликлəрини конкрет чоғрафи шарəтə, ингила хас олан мənзəрлəри, илии мунхтəлиф фəсиаллəриндə рəнкəрəнк шəkлə дүшөн чанлы, ајдын лəвһəлəри кəзəл поэтик рəнклəрлə рəсм едэн икинчи бир шаирин кəстəрмək чəтиндир. «Јаз», «Јај», «Пајыз чагында», «Гыш», «Јај сəһəрин», «Јај кечəsi», «Или бəһар», «Экинчи нəгмəси» ше'рлəриндə тəбиət мənзəрлəриндэн алынмыш лəвһəлəр, сəһнə вə тəфəррүəтлəр маһир бир рəссам фырчасы илə чəкилмиш чанлы таблəлардыр. Бу бахымдан шаирин «Јај сəһəрин» ше'ри диггəти чəлб едир:

Од тутуб гырзымы агəшлə јенə
јанды үфүг,
Шəфəгги гырмызы рəнкилə
ишығланды үфүг.
Бир гəдэр чəјдан узаг, од галамыш
дағда чобан,
Ојадыр өз сүрүсүн отлаја јазлагда
чобан.
Јумшаг кəј чəмəнин үстə дүшүб
меш кечадэн.
Исти јохдур, һələ вар бир балача
меш кечадэн.
Аг думанлар учалир кəј үзүнə
дағлардан,
Чох сəриндир һавасы, кечмə бу
јазлаглардан.
Күн чыкыр, кəјдə булуд гырмызы
рəнкə боаныр.
Кəндилəр чох јорулуб, ујгудан
инди ојаныр.
Пəјəдэн мал-гараны бə'зи чыхардыр
гыраға,
Бə'зи сəһрəјə кедир ишлəмəјə, бə'зə
баға.

Шаир јалпы тəбиət лəвһəсини јаратмағ намина, јалпы мənзəрə чəмкəв хатиринə эһна гəлэм алмыр. бу ше'рлəрдə дəјунən бир гəлб, əмəјин гүдəтвə дујулмағдадыр.

А. Сəһһəт ушағлар үчүн јаздыгы ше'рлəри илə эдəбијјатымызда хусуси јер тутур. Ушағ рунуну, зəвгуну чох јахшы билən Сəһһəт ушағ эдəбијјаты сəһсəнəдə кəзəл нүмүнəлəр јаратмышдыр.

Аббас Сəһһəтин бəјүк рус тəмсилчиси

И. А. Крыловдан тəрчүмə етдији «Зəһ-мəткеш ајы», «Фил вə алабаш», «Балыг, ердəк вə хəрчəнк», «Сазаңдалар», «Гурд вə гузу», «Гарангуш вə гары» «Гарышга вə мильək» кими тəмсиллəри шаирин өз оркинал əсəрлəри гəдэр ајдын вə тəбишдир.

Бəјүк шаиримиз М. Э. Сабирин јарадычылыгына бəслəдији мəһəббəт вə онун эдəби ирсини топланмасы сəһсəсиндэн əввəсиз вə ардычыл əмəји А. Сəһһəтин халг гарышында унутулмаз хидмəтлəриндэн биридир. Аббас Сəһһəтин Сабирлə достлугу чох бəјүк ичтиман ма'на кəсб едир. Онлар икиси дə зəһмəт-кешлəрин азадлыгы вə маарифлənмəsi угрунда мубаризə апармыш. чəһалəтə, надалыга мовчуд əдалəтсиз гурулушун бутун чиркиликлəрини гарыш дурмуш, һар јердə əмкчи халгын сəсишə сəс веришлəр.

Унутулмаз јазычымыз А. Шағ бəјүк сатирик М. Э. Сабирин вə А. Сəһһəтин јахын досту олмушдур. Эдиб «Ики дост» ады хатирəсиндə бу достлугун унутулмаз кунлəриндэн бəтс едэрək јазыр: «1905-чи илии јайында Сурамдан керн гайында анлəмишлə бирликдə чохдан кермак арузунда олдуғум Шамахија кетмəли олдуғ... Мирзə Əлакбар Сабир вə Мирзə Аббасгулу Сəһһəт илə дə илк дəфə орада таныш олдуғ... Сабирин эн јалпы нə сəмини досту Аббас Сəһһəт иди. Сəһһəт Шамахида бутун кунлəрини онуңла бирликдə кечирəрди.

«Модла Нəсрəддин» јазмага башладығдан сонра Сабир Сəһһəт илə бəрəбэр тез-тез Бакија кəлирдилəр. Бə'зэн онлар кунлəрлə Бақыда галыр, ахшамлар чох заман бизə кəлирдилəр. О кун мənим үчүн бəјүк бəјрам олдуру. Бу ики дост шаирин ширин вə сəмини сəһбəтлəри мəш о гəдэр мəшгул едирди ки, онлар кеткəндэн сонра јатагында һəмин ширин дəгигалəри, саатлары јенидэн хатырлајыр, һəјəчавдан кəзлəримə саатларла јуху кетирди...

Сəһһəт орта бəјлу, хошсəма, ширин сəһбəт бир инсан иди. Кəзəл, тə'сирли дашышығ истə'дадына малик олмага бəрəбэр, кəскин һафизəјə дə малик иди. Фəзууну вə башгаларынын ше'рлəрини өз бəрдэн билэр, о гəдэр кəзəл охујурду ки, кəттə зəиф ше'р дə онун ағзындан чыкдыгы заман чанланарды. Шамахи урəфəsi Сəһһəтин бу хусусијјəтлəрини Шамахи шаирлəриндэн Баһар Ширваншјə бəшэдирдилəр.

1910-чу илдə Сабир Бакија кəчмəјə кəчбур олдуғдан сонра Аббас Сəһһəт Шамахида тək галмышды. Сабир онун мунəсиб-гəлб, мəһрəми-əсəрлəри иди. Бутун дəрд вə севинчлəрини јалпыз онуңла бəлүшүрдү. Достлугда Сабир кими сəдэгəт-лэн инсан аз тапылар. Сəһһəт бутун гəлб илə ону севир вə онун ичə зарəфəтлəр-ындан зəвг алырды. Лакин Сабирин вəхтəсиз олүмү бу достлугун узун давам этмəсинə имкан вермəди...

Сəһһəтин јеканə мунəсиб-гəлб олан «Фонһоһнамə» муəллифини олүмү онун бутун варлыгыны сарсыдып шашгы бир һала кəтирмишди. Бу олун Сəһһəтə үч-дөрд ил өзүнə кəлмəјə имкан вермəди. О, чох аз јазыр, сəһбəтлəриндə һəмишə Сабири хатырлајыр, кəдэрли бир һəјəт кечирди. Шаир сүсүмш, јалпыз ким-сəсиз бир гəриб кими јашајырды».

Аббас Сəһһəт јахын досту Фиридун-бəј Кəчəрлијə кəндирдији чаваб мəктү-буида Сабиренз кечирдији кунлəрини эһвалы-рунијјəсини белə ифадə едэрək јазыр:

«Јазмысан тазə нə шејлэр?»—дејə сорду мənдэн,
Рунумун тарына мизрəбэн олду,
гардаш.
Сабир илə белə мəктүбу чох алдыг
сəндэн,
Һэр нə јаздыгса она бани сən олду,
гардаш...
Лејк чох чəкмəди, довраң бизə бидад
етди,
Аһ, о чəмијјəтимиз тезчə пəришап
олду.
Мөвти-Тəррəһ о сəфə бəзмини бəрбəd
етди
Сабир олду, демирəm, ше'р еви виран
олду.

Јазмага мане олур тəфригə
дүндүклəримиз,
«Ағларам, хатирə кəлдикчə
күлушдүклəримиз».

Сəһһəтин бəјүк шаира олан дəрин мəһəббəти, Сабир һагында јаздыгы мəз-мунлу мəсəлəлəриндэн керунур. О, Сабирин јарадычылыгына јуксək гиймəт верир вə онун ингилаба бир ордудан артыг кəмək етдијини сəјлəјирди. А. Сəһһəт Сабирин истə'дадына һələ сəгьлəн-да јуксək гиймəт верирək, онун кəлəчək-дə бəјүк шаир олачагына зəманəт вермишди. О инанырды ки, бир вəхт кəлəчək халг Сабирə һəјкөл гəјачағдыр:

Еј мүнəссəм дују, еј үлви бəһэр,
Еј чамырлығ ичрə дүшмүш сағи-зəр!
Тə'ни-лə'н ејлəрə һэр мəдэн сənə,
Ја мунəнд олмаса довраң сənə,
Гəмə јемə, тəхфиғ вер аламина,
Аз чəкəр, һəјкөл јаларлар нағиə!

А. Сəһһəт јанылмамышды. Азəрбајчан халгы сəсиалист ингилабынын илк иллариндə өз доғма өлгүнүн һəјкəлини Баки шəһəриндə учалтды. Онун əсəрлəри дəфəлəрлə һəфис шəкилдə чап едилди вə халгын һəгиги малы оладу. Гəлгында едми-бəдин əсəрлəр јазылды. ше'рлəри мунхтəлиф диллəрə тəрчүмə едилди. Хатирəси эбədилəшдирилди.

А. Сəһһəт Азəрбајчан эдəбијјатында эн устəд тəрчүмəчи кими танылмыш. рус вə Аврəпа классиклəринин əсəрлəри илə эдəбијјатымызы хəлји зəкинилəш-дирмишди. О, тəрчүмəјə мəдəнијјəт иши, вəтəндашлығ иши кими бахмышдыр. Онун Пушкиндэн тəрчүмə етдији «Гаф-

газ» ше'ри, Лермонтовдан төрчүмө етди-
 жи «Мгсыри» поемасы, Крыловун бир
 сыра тамсиллери бу күн дө Азербайжан
 дилиндө ан көзөл төрчүмө нүмунөлери
 сайылыр.

Гафгаз алтымдадыр, ан мүднш олан
 зирвэдэ мән,
 Тутмушам төк учурум, гарлы даг
 устүндэ гэрар.
 Гарагуш учмага галхарса узаг бир
 тәпәдән
 Нә гәдәр жүксәк учарса, јенә дөврәмдә
 учар.

Гартад кими ганадлашыб гөчмаз Гаф-
 газын зирвәсинә жүксәлән шаирин гәлә-
 минә, бир дө онун ше'р инчалыш бүтүн
 пардагыгы илә Азербайжан охучулары-
 на чатдыраң мүторчимин иста'дадына
 һејран оламаз мүмкүн дејиә.

Көрмәкән рус шаирләринч. Јарады-
 чылығы илә халгыны тахылдан таныш
 едән А. Сәһһәт А. М. Горкинин «Һәја-
 тын дибиндә» пјесиндән «Күн ки, сәһәр-
 ләр чыхыр, ахшам батыр» мисрасы илә

башлајан ше'рини дө жүксәк поетик сә-
 вијјәдә усталыгла төрчүмө етмишдир.
 Јалыз Горки идеалларыны дәриндән
 дәрк едән вә үрәкдән севән шаир онун
 азадлыг ешги илә гајнајан, чошан мисра-
 ларыны ана дилимиздә белә төбин, көзәл,
 ајдын сәсләндирә биләрди.

Шаирин Державиндән, Жан Рамодан,
 Көгедән Толстојдан, Никитиндән етдиң
 төрчүмәләр дө әсил сәнәт нүмунәләридир
 вә булар бүтүнлүкдә поетик төрчүмә сә-
 нәтимизин ифтихары кими шөһрәтләш-
 дир.

Аббас Сәһһәтин һәјаты вә јарадычы-
 лыгы бир даһа сүбута јетирмишдир ки,
 вәтәндаш сәнәткар кими јашајыб-јара-
 мадан Вәтәнин, халгын, заманын оғлу
 олмаз мүмкүн дејил. Һәјат ирәлидәнкчә
 биз Аббас Сәһһәтин гәлбиндә—Вәтәнә
 сәдагәтлә хидмәт ешгиниң һәрәретинә
 һәмишә дујурду. О, бу күн социалист Вә-
 тәнимизин Совет халгынын севимли оғ-
 лу, бөјүк сәнәткәры, көзәл вәтәндаш-
 дыр.

ССРИ Дөвләт Мүкафаты вә Умумиттифаг
 Ленин комсомолу мүкафаты лауреаты Нәби
 Хәзринин поезиясы заманын руһу илә мүасир-
 ләримизин дујгу вә дүшүнчәләринин үзвү
 вәдәтини ифадә едән сәнәт нүмунәсидир.
 Онун елә бир поемасы, ше'ри, пјеси јохдур ки,
 мисраларында һәмвәтәнләринин үрәк дөјүнтү-
 сунү, һисс вә һәјәчанларыны дујмајат. Ком-
 мунизм гуручуларынын, әмәк гәһрәманлары-
 мызын мә һәви учалыгыны, јарадычылыг һүнә-
 ринин илһамла, мөһәббәтлә төрәннүм етдиңи
 үчүн чохмилләтән совет охучусу она һәмишә
 диниәтдардыр. Нәби Хәзри ше'ри рәңкарәнк
 совет поезиясынын төрәвәтли, әтирли күл
 дәстәләриндән биридир. Бу ше'рдә классик
 поезиямызын ән'әнәләри, чохдилли совет по-
 эзиясынын мүбариз вәтәндашлыг руһу вә сә-
 нәткарлыг гүдрәти бирләшиб кетдикчә даһа
 көзәл парылдајыр.

«Азербайжан» журналынын редакция һеј-
 лә севимли шаиримизи јубилеји мүнәсибәти
 илә тәбрик едир. Әзиз гәләм достумуза чанса-
 лыгы, јени көзәл әсәрләр, јени јарадычылыг
 шиллјәтләри арзулајырыг.

Нәби ХӘЗРИ

БАЧЫЛАР... ГЫЗЛАР... НӨВӨЛӘР...

Иләрин гөјнунда
 Мән ганад ачдым.
 Нечә ганад ачдым,
 Дејә билмәрәм.
 Көзә көрүмәјән
 Бир сәрһәд ашдым,
 Амма һачан ашдым —
 Дејә билмәрәм.
 Кечди јер үзүндән
 јазлар,
 пајызлар.
 Санкј бир будагдан
 һачалашдылар.
 Бир пахт
 Маһәббәтлә
 Бахдыгым гызлар
 Бирдән көзләримдә
 Бачылашдылар.
 Сопраса...

Нә олду?
 Нә үчүн, нијә?
 Төкдүмү буз гышым
 Гар бирәм-бирәм?
 Утандым гызлара «Бачы» — демајә.
 Индисә гызлара
 «Гызым» — дејирәм.

Гој јенә
 Өгүшәүн
 јазлар, пајызлар,
 Силми аста-аста
 Алын тәрими,
 Дүнәнк «бачылар» —
 Бу күнкү «гызлар» —
 Бөјүдүн
 Сабаккы
 «Нәвәләримнә»

10—20 август, 1974.

БИР АН ВӘ ӨБӘДИЈЛӘТ

Микајыл МУШФИГӘ.

Заманын бәтниндән
 бир ан доғулду,
 О анда,
 Чәһәндә
 Инсан доғулду.
 Бир ан —
 Күләш верди
 она дүнјада,
 Авансыз галдыгы
 Ана дүнјада.
 Бир ан да
 — аддым ат!
 дилләнди бир ан,
 Бир ан:
 — Јыхыларсан,

дилләнди — дајан!
 — Ше'р јаз.
 Шаирсән —
 Бир ан сөјләди,
 Ше'рлә гәлбин
 Инсан сөјләди!
 Фикирләр јол етди,
 думанлар кими,
 Чаглады үрәји
 үмманлар кими.
 Бир ан
 севнич олуд
 Ахды өмрүнә.
 Бир ан
 шимшәк олуд

ҮЗҮМЧҮ ГАДЫНЛАР
 Рәссам Марал РӘБМАНЗАДӘ